

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-4232-40/2023. számú ügyben

Az iskolaörség rendszerének átfogó vizsgálata során a Makói Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Almási Tagintézményében tett helyszíni látogatással összefüggésben

(előzményi ügy: RI-AJBH-693/2023)

Előadó: Dr. Wildner Domonkos

Érintett szervek:

- Makói Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Almási Tagintézménye
- Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Főosztály Iskolapartnerségi Osztály
- Csongrád-Csanád Vármegyei Rendőr-főkapitányság

A vizsgálat megindítása

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) alapján a Rendőrség a nevelési-oktatási intézmények rendjének fenntartását – a nevelési-oktatási intézmény területén tanítási időben – iskolaőrség útján biztosíthatja. A nevelési-oktatási intézmény kérésére, együttműködési megállapodás alapján intézményenként egy fő, a Rendőrség munkavállalói állományában lévő iskolaőr látja el szolgálatát.

Az iskolaőr a rendőrségi törvényben meghatározott feladatokat ellátó, kényszerítő eszközzel felszerelt, sajátos jogokkal felruházott, szolgálati egyenruhával és szolgálati igazolvánnyal rendelkező személy, aki az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervvel munkaviszonyban áll. Feladata, hogy az adott intézmény tanulói, pedagógusai, a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottai biztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekményeket megelőzze, azokkal szemben megfelelően intézkedjen, biztosítva ezzel a köznevelési feladatok zavartalan ellátását. Az iskolaőr az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK) irányítása alatt működik, intézkedéseinél az Rtv. szerinti jogorvoslati rendszer érvényesül. A 2020. szeptember 1-jétől működő iskolaőrség tevékenysége – lévén az intézkedéskezdeményszerzési és kényszerítőeszköz-alkalmazási lehetőséggel rendelkezik a diákokkal szemben – markánsan érinti a nevelési-oktatási intézményben tanuló gyermekek alapvető jogait.

Vizsgálati és eljárás-indítási lehetőségeimet az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. §-a határozza meg. E § (1) bekezdésének f) pontja szerint vizsgálati hatáskörömbé tartoznak a rendvédelmi szervek. E § (4) bekezdése rögzíti továbbá *ex officio* eljárási jogosultságomat. A hivatkozott jogszabályhely szerint a hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszasság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat. Mindemellett kiemelendő, hogy – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordítok a gyermekek jogainak a védelmére.¹

A fentiekre tekintettel a Csongrád-Csanád vármegyei iskolákban szolgálatot teljesítő iskolaőrök tevékenységének átfogó vizsgálata céljából 2023. november 7-én hivatalból vizsgálatot indítottam.

A hivatalból indított vizsgálat keretében munkatársaim – az Ajbt. 21. §-ának (1) bekezdés d) pontja, valamint 22. §-a alapján, helyszíni látogatás keretében – több olyan oktatási intézményt is felkerestek, illetve a jövőben fel fognak keresni, amelyekben iskolaőr működik. Ebben a jelentésben a *Makói Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Almási Tagintézményében* szolgálatot teljesítő iskolaőr tevékenységét érintő helyszíni látogatás megállapításait összegzem.

A látogatás időpontja: 2023. november 20.

A látogatás résztvevője:

- Dr. Wildner Domonkos, rendészeti főigazgató

Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- Az emberi méltósághoz való alapvető jog [Alaptörvény II. cikk]
- Az oktatáshoz való jog: „Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú

¹ Ajbt. 1. § (2) bekezdés b) pont

oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.” [Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdés];

- A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga: „*Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.*” [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés];
- A testi és lelki egészséghez való jog: „*Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.*” [Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés].

Az alkalmazott jogforrások

- Magyarország Alaptörvénye;
- A Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény, (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény);
- Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.);
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, (a továbbiakban: Gyvt.);
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: Köznev. tv.);
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.);
- A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.);
- A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény (a továbbiakban: Hszt.);
- A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat);
- Az iskolaőrökről szóló 27/2020. (VII. 17.) BM rendelet (a továbbiakban: BM rendelet)
- Az iskolaország tevékenységéről szóló 19/2020. (IX. 10.) ORFK utasítás (a továbbiakban: ORFK utasítás).

A megállapított tényállás

Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Rendészeti Főigazgatóságának (a továbbiakban: Hivatal) munkatársát a ***Makói Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Almási Tagintézményében*** a (6900 Makó, Almási utca 52.; a továbbiakban: Iskola) tagintézmény-vezetője, valamint az Iskolában szolgálatot teljesítő iskolaőr fogadta, akik beszámoltak az iskolaőri tevékenységgel kapcsolatos tapasztalataikról, észrevételeikről.

Az iskoláról

Az *Almási Tagintézmény* családi légköréről, innovatív tantestületéről ismert. Pedagógusai empátiával fordulnak tanítványaik felé. A tagintézményeket tekintve minden épület egy önálló világ, amelyet összekovácsol a művészeti oktatás lehetősége. A zene, a tánc, a képzőművészet lehetőséget ad minden gyermek számára, hogy megtalálja az egyéni hangját, hogy megtapasztalja és felfedezze az értékes dolgokat vagy egyszerűen jól érezze magát a művészeti órákon. Kiváló művésztanárok segítik a felszínre hozni a tehetséget és felkeltik a gyermekekben az alkotás iránti érdeklődést és vágyat.²

Az intézménybe belépve pozitív látkép tárult a szemünk elé, újonnan épült szerkezet és modern építészeti megoldások fogadtak. Az aulát a gyermekek által készített dekoráció színesíti, kreatív rajzok és festmények sorakoznak a folyosó mentén.

² <https://makoisuli.hu/rolunk/> (letöltve: 2023.11.23.)

Az intézmény fő feladatának tekinti alsó tagozaton az olvasás, az írás, a matematikai képességek és készségek biztos megalapozását. Nagy figyelmet fordít az Iskola a tehetséggondozásra és a felzárkóztatásra. Tapasztalataik szerint a mai világban elengedhetetlen az infokommunikációs eszközök használata. Ezért vezették be már első osztályban az informatika oktatását, amelyet igény szerint emelt óraszámokban is biztosítanak a gyermekek számára.

Az intézmény küldetésének tekinti megtanítani a gyermekek számára a szabadidő megtervezését, hasznos eltöltésének módját. Ennek érdekében lehetőséget biztosítanak szakkörökön való részvételre, versenyekre, gyakran szerveznek színházlátogatást, és egyéb tematikus rendezvényeket.

Alapvetésük szerint a megbízhatóság és kötelességtudat teszi az Iskolát szavahihetővé és olyan intézménnyé, amely képes a XXI. századi elvárásoknak megfelelni. Tagintézményükben a 2019-2020-as tanévtől bevezetésre került a Komplex Alapprogram. A Komplex Alapprogram jelszava: Tanulni élmény!, amely magával hozza az élményalapú tanulást.³

A személyiségfejlesztő tevékenység kiemelt területei az iskolai sportkör és a tanítási órák keretében nem megvalósítható csoportos tevékenységi formák, így különösen a környezeti nevelés, a kulturális, illetőleg sportrendezvények (Zenei világnap, Karácsonyi koncert, Ifjú zenekarok napja, Tavaszi koncert, Kórustalálkozók, zenekari találkozók, osztályok közötti sportversenyek, diák-szülő rangadók, tanár-diák mérkőzések).

Az Iskola célkitűzése, hogy a tanulók fokozatosan függetlenségre tegyenek szert, behatásaik és gyakorlataik alapján ismerjék meg a hatékony tanulás metódusait. Egyénre szabott módszereket alkalmaznak, előnyben részesítik a csoportmunkát, a kooperatív technikákat, fejlesztik a gondolkodási kultúrát, kialakítják a gyermekekben az önművelődés igényét.

Üzemlátogatásokat, szakmaismereti napokat szerveznek az Iskola tanulói számára. Részt vesznek a *Csongrád-Csanádi Kereskedelmi és Iparkamara* által szervezett rendezvényeken. Pályaorientációs órákon segítik tanulóik jövőképeinek formálását, sikeres pályaválasztását, továbbá ösztönzik a diákokat az élethosszig tartó tanulás gondolatának az elsajátítására. A támogatói háttér biztonságos közeget nyújt a nehéz döntések meghozatalának.

Az Iskolában 319 fő tanul, akik közül a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű diákok aránya körülbelül 10-12% közötti. A tanulók közül 72 fő sajátos nevelési igényű (SNI), míg 38 fő beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő (BTMN) gyermek. A tagintézmény-vezető tájékoztatást adott arról, hogy 4 pedagógusasszisztens és 54 pedagógus végzi oktató-nevelő munkáját az Iskolában, továbbá segíti munkájukat 2 szociális munkás is.

Az intézmény *Makó* városában az egyetlen állami fenntartású iskola, így általános jelenség, hogy alsó osztályban az osztálylétszám 16-18 fő körül kezdődik, azonban a 8. osztály végére már 22-24 fős létszámmal fejezik be a tanévet. A folytonos beilleszkedési nehézségek és változó tényezők nehezebbé teszik a mindennapokat, de a felkészült tanári kar törekszik a gördülékeny átállásra.

Az Iskola fenntartója a *Hódmezővásárhelyi Tankerületi Központ*.

A látogatáskor szolgálatot teljesítő iskolaőr 2023 októbere óta látja el szolgálatát az Intézményben, Ő az első őr a Program kezdete óta az Intézményben.

³ https://drive.google.com/file/d/184zQN_zRckJRsgjxz_z8akQ0xoO8HjXO/view?pli=1 (letöltve: 2023.11.23.)

Az iskolaőri tevékenységről és a tagintézmény-vezető észrevételeiről

Az Iskolában F. A. iskolaőr látja el feladatait. Az iskolaőr korábban portásként és biztonsági őrként dolgozott, ezt megelőzően hagyományőrző volt *Ópusztaszeren*, rendszertel összefüggő tapasztalattal részben rendelkezik. A munkáját reggel 8:00-kor kezdi meg, bejelentkezik a koordinátornál, majd magára ölti a formaruháját. Szolgálatra 15:30-ig tart.

Az intézményben két évig működött Arizona program, azonban a pedagógusok részéről alacsony támogatottsággal bírt. Nem találták elég eredményesnek, valamint a gyermekek sem vették komolyan. Az Iskola örömmel fogadta az iskolaőri intézmény lehetőségét, és önkéntesen döntöttek annak bevezetése mellett. Bízta benne, hogy hatékony lesz a gyermekek dühből történő verekedése ellen, és a tanórák alatt zajló szóbeli konfliktusok is csökkenni fognak.

Az iskolaőr szerint a gyerekek számára visszatartó erővel bír a formaruha látványa. Kezdetben számos kérdés érkezett a diákoktól, de a részletes tájékoztatást követően elfogadták és megkedvelték az iskolaőr jelenlétét. Az iskolaőr véleménye alapján másfél hónap kevés idő volt ahhoz, hogy bizalmi kapcsolat alakuljon ki közte és a diákok között, így különösebben nem beszélgetnek még vele, inkább formális dolgokban kérik segítségét. Azonban, ha bármilyen problémát észlel, akkor elsődlegesen az érintett osztályfőnöknek szól, ha nagyobb gond adódna, akkor azonnal jelezné az intézményvezetőnek. A nap folyamán az iskolaőr feladatai közé tartozik az Iskola udvarán történő felügyelet a szünetek ideje alatt, valamint a tanórák idején a folyosókon történő járőrözés.

Az intézmény területe 2 szintből, egy könyvtárból és az udvarból áll. Hozzávetőlegesen 4500 négyzetméter, amelyet az iskolaőr napi munkája során folyamatosan ellenőriz.

Az iskolaőr kiemelte, hogy mind az Iskolától, mind a rendőrségtől megkapja a munkavégzéshez szükséges tárgyi eszközöket. Az iskolaőr rendelkezik a munkavégzéséhez szükséges technikai eszközökkel, például zárható szekrénnel, számítógéppel. Emellett a megfelelő felszerelés is biztosított számára, mint a formaruha, a rendőrbot, a vegyi eszköz és a bilincs.

A képzések és az elsősegélynyújtási ismeretek megszerzése is része az iskolaőr felkészültségének. Az iskolaőr úgy véli, hogy a továbbképzések is nagyon hasznosak és praktikusak voltak, és segítettek számára a hatékonyabb munkavégzésben. Elmondta, hogy a továbbképzéseken megoszthatják egymással az eddigi tapasztalatokat az iskolaőr kollegákkal. Az iskolaőr véleménye szerint az intézkedéstaktika modul rendkívül hasznos volt számára, azonban mennyiségét illetően lehetett volna több. Hozzátette, hogy a képzésen kitértek az alapvető jogok biztosának a szerepére is, és tisztában van a jogorvoslati lehetőségekkel.

Az iskolaőr úgy véli, hogy a jó szóbeli kommunikáció elegendő a diákok közötti konfliktusok kezeléséhez, naponta átlagosan több szóbeli figyelmeztetést intéz a tanulók irányába. Az iskolaőrnek eddig egy esetben sem kellett intézkednie. Jelenléte már önmagában elősegíti a biztonságosabb mindennapokat, illetve az iskolaőri intézmény bevezetése óta a gyermekek kevesebbet bántják egymást, és a tanórákon is zavartalanabb a tanítás.

A szolgálatot teljesítő iskolaőr kiegészítette az eddigieket azzal, hogy az intézményben felmerülő problémák kommunikációval megoldhatóak voltak. A kisebb tanulók körében a csúfolódás a jellemző, míg a nagyobb diákoknál jellemzőbb a dühből való tettlegesség. Elmondta, hogy nincsenek nagyobb verekedések, inkább a csintalan gyermeki szórakozás a jellemző, amelynek segítségkérés a következménye.

Az iskolaőr jelenléte és tevékenysége hozzájárul az iskolai közösség biztonságának és jólétének fenntartásához, valamint segíti az Iskola mindennapi folyamatainak zavartalan működését. Az iskolaőr pozitív kapcsolatot ápol a diákokkal, a szülőkkel és a pedagógusokkal, ami erősíti az iskolai közösséget és a biztonságérzetet.

A tagintézmény-vezető elmondta, hogy a kezdeti távolságtartást követően az Iskola közössége pozitívan fogadta az iskolaőrt, a diákok és a szülők is kedvelik, és a pedagógusok is értékeli a segítségét. Úgy véli, hogy biztonságérzetet ad az iskolaőr jelenléte. A tagintézmény-vezető véleménye szerint már a formaruha látványának is fegyelmező ereje van. Elmondta, hogy a tantestület is pozitív véleményt nyilvánít az iskolaórség fontosságáról és hatékonyságáról, amely már az elmúlt másfél hónapban is láthatóan kimutatható volt. Összességében pozitív változást lát a tagintézmény-vezető az iskolaórség bevezetése óta, szerinte szemmel láthatóan javult a biztonságérzet az Iskolában.

Az iskolaőr elégedett a körülményekkel, ilyen munkavégzési feltételekre számított, amikor a pozícióra jelentkezett. A pozitív jelen miatt hosszú távra tervezi szolgáltatását.

Mind a tagintézmény-vezető, mind az iskolaőr elmondta, hogy panasz az iskolaőri tevékenységgel összefüggésben nem érkezett.

A vizsgálat megállapításai

1. Az iskolaőri tevékenység ellátásának feltételei tekintetében

Az Rtv. 10/A. §-ának (2) bekezdése rögzíti, hogy az iskolaórséget az érintett nevelési-oktatási intézmény igényeinek megfelelően úgy kell megszervezni, hogy az biztosítsa az adott nevelési-oktatási intézmény pedagógusai, a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottai, illetve oktatói nemzeti köznevelésről szóló törvényben, illetve szakképzésről szóló törvényben meghatározott feladatainak zavartalan ellátását, a sérelmükre elkövetett jogellenes cselekmények megelőzését.

Az Rtv. 10/B. §-ának megfelelően az iskolaőr feladatai ellátáshoz szükséges tárgyi eszközök egy részének, valamint a saját használatra szolgáló helyiségnek a biztosítása az adott nevelési-oktatási intézménnyel kötött együttműködési megállapodás tárgya.

A BM rendelet és az ORFK utasítás vonatkozó normái értelmében az iskolaórség szervezése, a BM rendelet 7. számú melléklete szerinti formaruházat és felszerelési eszközök biztosítása és utánpótlása, 8. számú melléklete szerinti szolgálati igazolvány biztosítása, az iskolaőri tevékenység egyéb feltételeinek megteremtése, továbbá az iskolaőrök kiválasztása és képzése az ORFK és a vármegyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság feladata.

A Hszt. 287/C. §-ának (22) bekezdése szerint az iskolaőr a nevelési-oktatási intézményben az iskolaőri feladatok ellátását akkor kezdheti meg, ha – a munkáltató által meghatározott határidőn, de legfeljebb a munkaviszony létesítésétől számított kilencven napon belül – sikeres iskolaőri vizsgát tett

- a) a törvényben részére meghatározott intézkedések és kényszerítő eszközök alkalmazásával kapcsolatos elméleti ismeretekből, azok gyakorlati alkalmazásából,
- b) a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló törvényben, valamint a Büntető Törvénykönyvről szóló törvényben meghatározott rendelkezések ismeretéből, valamint
- c) alapvető pedagógiai és gyermekpszichológiai ismeretekből.

A BM rendelet 3. §-ának (1) bekezdése szerint a munkaköri követelmények érvényre juttatása, a jelentkező iskolaőri tevékenység ellátására való alkalmasságának megállapítása érdekében az egészségügyi, pszichológiai alkalmasságot, valamint a fizikai állóképesség követelményeinek való megfelelést a munkaviszony létesítését megelőzően és annak fennállása alatt és az e rendeletben foglaltak szerint időszakosan visszatérően vizsgálni és minősíteni kell.

A helyszíni látogatás során a Hivatal munkatársa meggyőződött arról, hogy az iskolaőr rendelkezik a feladatellátáshoz szükséges formaruházattal, felszerelési eszközökkel, valamint saját helyiséggel és ahhoz tartozó egyéb szükséges eszközökkel. Az iskolaőr maga is úgy nyilatkozott, hogy a feladatellátás körülményei megfelelőek.

A rendelkezésre álló információk és az iskolaőr beszámolója alapján elmondható, hogy az iskolaőr a Hszt. szerinti szükséges képzést sikeresen elvégezte, tevékenysége ellátására alkalmas. Ennek tényét a következők is erősítik:

- az iskolaőr beszámolójából kitűnt, hogy maradéktalanul tisztában van a jogszerű intézkedési lehetőségeivel, azok korlátaival;
- az elsajátított kommunikációs eszközökkel sikerrel kezelt olyan konfliktusokat békés úton, amelyek akár komolyabb atrocitásokhoz is vezethettek volna;
- a gyermekek az iskolaőr tekintélyét elfogadták, mindemellett pedig bizalommal viseltetnek iránta, fordulnak hozzá akár segítségkérés okán, akár pusztán kíváncsiságból.

2. Az iskolaőri tevékenység ellátása vonatkozásában

A Gyermejjogi Egyezmény 6. cikkének 2. pontja értelmében a részes államok a lehetséges legnagyobb mértékben biztosítják a gyermek életben maradását és fejlődését. Az 1. cikk alapján gyermeknek tekintendő az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri. A 19. cikk 1. pontja rögzíti, hogy a részes államok megtesznek minden arra alkalmas, törvényhozási, közigazgatási, szociális és nevelési intézkedést, hogy megvédjék a gyermeket az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhagyás vagy az elhanyagolás, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás – ideértve a nemi erőszakot is – bármilyen formájától mindaddig, amíg szüleinek vagy valamelyik szülőjének, illetőleg törvényes képviselőjének vagy képviselőinek, vagy bármely más olyan személynek, akinél elhelyezték, felügyelete alatt áll. Ugyanezen cikk 2. pontja alapján ezek a védelmi intézkedések szükség szerint olyan hatékony eljárásokat foglalnak magukban, amelyek [...] a fentebb leírt rossz bánásmód eseteiben hozzájárulnak a cselekmény felismeréséhez, bejelentéséhez, a jelentés illetékes helyre juttatásához, vizsgálatához, kezeléséhez és az esetek figyelemmel kíséréséhez; szükség szerint magukban foglalják a bírói beavatkozással kapcsolatos eljárást is. A 28. cikk 2. pontjának megfelelően a részes államok megtesznek minden alkalmas intézkedést annak érdekében, hogy az iskolai fegyelmet a gyermeknek, mint emberi lénynek a méltóságával összeegyeztethetően és a Gyermejjogi Egyezménynek megfelelően alkalmazzák.

A Gyvt. 6. §-a (4) bekezdésének megfelelően a gyermeknek joga van ahhoz, hogy a fejlődésére ártalmas környezeti és társadalmi hatások, valamint az egészségére káros szerek ellen védelemben részesüljön. Az (5) bekezdés rögzíti továbbá, hogy a gyermeknek joga van emberi méltósága tiszteletben tartásához, a bántalmazással – fizikai, szexuális vagy lelki erőszakkal –, az elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez. A gyermek nem vethető alá kínzásnak, testi fenyegetésnek és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetésnek, illetve bánásmódnak. E § (2a) bekezdése külön kiemeli továbbá, hogy a hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermeknek joga van ahhoz, hogy fokozott segítséget kapjon a fejlődését hátráltató körülmények leküzdéséhez és esélyeinek növeléséhez. A Gytv. 5. §-a, valamint a Ptk. 2:10. §-a értelmében gyermeknek tekintendő az, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, és törvényes házasságkötés útján sem vált nagykorúvá.

A Köznev. tv. 9. §-a értelmében a tanulók rendszeres nevelés-oktatása, az érettségi vizsgára, valamint a művészeti alapvizsgára történő felkészítése az iskola feladata.

Az Rtv. 10/A. §-ának (3) bekezdése rögzíti, hogy az iskolaőr a nevelési-oktatási intézmények rendjének fenntartásával össze nem függő kérdésben nem tehet javaslatot, és nem hozhat döntést.

Az Rtv. 10/A. §-ának (1) bekezdése alapján a Rendőrség a nevelési-oktatási intézmények rendjének fenntartását – a nevelési, oktatási intézmény területén tanítási időben – iskolaőrség útján biztosíthatja. Ugyanezen § előző pontban már hivatkozott (2) bekezdésének megfelelően az iskolaőr feladata, hogy biztosítsa az adott nevelési-oktatási intézmény

zavartalan működését, megelőzze a jogellenes cselekményeket, illetve – figyelemmel az Rtv. 15-17. §-ában foglaltak megtartására, a szükségesség és arányosság mércéjének megfelelően – intézkedjen azokkal szemben.

Az iskolaőr köteles a nevelési-oktatási intézmény, illetve a tanulók vagy az intézmény dolgozóinak biztonságát sértő vagy veszélyeztető személyt tevékenysége abbahagyására felszólítani. Ha az intézkedés alá vont személy az iskolaőr felszólításának nem tesz eleget, az intézkedő iskolaőr figyelmezteti, hogy szigorúbban lép fel. [Szolgálati Szabályzat 102/K. §] Tehát az intézkedés megfelelő sorrendje: először felszólítás, ennek sikertelensége esetén a jogkövetkezményekre való figyelmeztetés, ha pedig ez sem vezet eredményre, a szükséges intézkedések megtétele.

A Szolgálati Szabályzat 102/I. §-a rögzíti ugyanakkor, ha az iskolaőr a nevelési-oktatási intézményben olyan jogsértő magatartást észlel, illetve olyan magatartást hoznak a tudomására, amely rendőri intézkedést tesz szükségessé, köteles arról a Rendőrséget értesíteni rendőri intézkedés kezdeményezése érdekében.

Az Rtv. és a Szolgálati Szabályzat vonatkozó rendelkezései alapján az iskolaőr kizárólag a következő intézkedéseket teheti:

- a feladatai ellátásához szükséges mértékben felvilágosítást kérhet (Rtv. 32. §);
- bűncselekmény, szabálysértés, baleset, egyéb esemény helyszínét biztosíthatja (helyszín biztosítása, Rtv. 43. §);
- a biztonságot sértő vagy veszélyeztető személyt tevékenysége abbahagyására felszólítja (Szolgálati Szabályzat 102/K. §), e személyt igazoltathatja (Szolgálati Szabályzat 102/M. §);
- az erőszakos jogellenes cselekményen tetten ért személyt feltartóztatja, visszatartja (amíg a rendőrök ki nem érkeznek) (Szolgálati Szabályzat 102/N. §);
- a szabálysértési- vagy büntetőeljárás során lefoglalható/bizonyítékként felhasználható dolgot ideiglenesen elveheti (a rendőrök kiérkezéséig);
- veszélyhelyzet, önveszély-okozás vagy öngyilkossági kísérlet megakadályozása érdekében intézkedhet (speciális biztonsági intézkedés), iskolát lezárhat.

Az Rtv. szerinti kényszerítő eszközök közül kizárólag a következők alkalmazására van lehetőség [Rtv. 10/C. § (2)] (a biztonságot sértő vagy veszélyeztető tevékenység megszakítása érdekében, az azt elkövető személlyel szemben, illetve tettenérés esetén):

- testi kényszer (Szolgálati Szabályzat 102/Q. §), azzal, hogy az iskolaőr – szemben a testi kényszer általános szabályaival – ütést vagy rúgást nem alkalmazhat;
- bilincs (Szolgálati Szabályzat 102/R. §), azzal, hogy alkalmazására – szemben a bilincselés általános szabályaival – kizárólag a visszatartott személy szökésének, önkárosításának megakadályozása érdekében van lehetőség, főszabály szerint kizárólag előre helyzetben (amely alól csupán akkor tehető kivétel, ha valaki aktívan ellenszegül, illetve támadó magatartást tanúsít); továbbá
- vegyi eszköz, illetve rendőrbot (Szolgálati Szabályzat 102/S. §), azzal, hogy az nem alkalmazható terhes nővel vagy gyermekkorúval szemben (a jogos védelem esetét kivéve) [Rtv. 61. § (2)].

A fentiekén túl az iskolaőrt felvilágosítás-adási és segítségnyújtási kötelezettség is terheli, amely alapján a hozzáforduló számára – tőle elvárható módon – köteles felvilágosítást adni, segítséget nyújtani (Szolgálati Szabályzat 102/H. §).

A fentiek alapján elmondható, hogy az iskolaőr tevékenységének másodlagosan és korlátozottan része a különféle intézkedések megtételének, kényszerítő eszközök alkalmazásának a lehetősége. A korlátozottság egyaránt megjelenik:

- területi alapon (az adott nevelési-oktatási intézmény területe),
- időben (az iskolaőr tevékenysége a tanítási időre korlátozódik, nincs lehetősége ezen túl szolgálatba helyezni magát), valamint

- terjedelemben (a rendelkezésre álló intézkedések és kényszerítő eszközök fajtája, valamint azok alkalmazásának lehetősége és módja vonatkozásában).

Tevékenységeinek elsődleges funkciója a nevelési-oktatási intézmény rendjét megzavaró, mások jogait sértő vagy veszélyeztető cselekmények pusztja jelenléttel, illetve mediatív és békés jellegű intézkedéssel való megelőzése. Az iskolaőr tevékenysége vonatkozásában markánsabban érvényesül az intézkedések, különösen pedig a kényszerítő eszközök alkalmazásának *ultima ratio* jellege, mint egy rendőr esetében, funkciója pedig alapvetően járulékos jellegű, azaz nem helyettesítheti a Rendőrség általános szabályok szerinti intézkedési kötelezettségét.

Az iskolaőr tevékenysége során az Rtv. 15-17. §-aiban rögzített arányosság és a fokozatosság elve alapvetés. Külön kiemelendő, hogy a Szolgálati Szabályzat 102/P. §-ának (4) bekezdése alapján kényszerítő eszköz alkalmazását jól hallható, közérthető és határozott módon a következő sorrendben meg kell előznie: a) a jogellenes magatartás abbahagyására való felszólításnak, a „törvény nevében” szavak előrebocsátásával, valamint b) a figyelmeztetésnek, hogy kényszerítő eszköz alkalmazása következik.

A helyszíni látogatás során elhangzott tagintézmény-vezetői és iskolaőri beszámolók, valamint a rendelkezésre álló információk alapján elmondható, hogy az iskolaőr tevékenysége során maradéktalanul megtartotta az irányadó normatív szabályokat. Az iskolaőr eddigi fellépései során megtartotta az arányosság és a fokozatosság elvét, egyetlen alkalommal sem kezdeményezett intézkedést, kényszerítő eszköz alkalmazása nem merült fel. Jelenlétével és tevékenységével aktívan hozzájárult ahhoz, hogy az Iskola zavartalanul működhessen, az intézményben tanuló gyermekek oktatáshoz, védelemhez és gondoskodáshoz, valamint a testi és lelki egészséghez való joga az Iskola területén, tanítási időben érvényesüljön.

A fenti megállapításaimra figyelemmel, az eljárásom keretében az Iskolában folytatott helyszíni látogatás során alapvető jogokkal kapcsolatos visszásságot nem tártam fel.

Budapest, 2023. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos